

НАТУРАЛІЗАЦІЯ В ПОЛЬЩІ

*Мирослава Керик, Івона Трохімчик-Савчук,
Фундація «Наш вибір»*

КОРОТКИЙ ОГЛЯД

Донедавна натуралізація мігрантів в Польщі була складним процесом. До 2012 року тільки Президент мав повноваження надавати громадянство. Закон про громадянство від 1962 року переглядали багато разів, але всеодно він істотно обмежував доступ іноземців до громадянства, адже рішення Президента було остаточним і не підлягало оскарженню. У Законі про громадянство від 2009 року, який набув чинності в 2012 році, було закладено підґрунтя для спрощення цієї процедури. Новий Закон розширив категорії іноземців, які можуть подати заяву на отримання громадянства, зменшив обов'язковий термін попереднього перебування, дозволив регіональним органам влади надавати громадянство та ввів процедуру оскарження рішень. Після прийняття Закону кількість натуралізованих громадян збільшилася. Але лише незначній категорії осіб держава допомагає в інтеграції.

ПРАВОВА ОСНОВА

До 2012 року мігрант мав право подати заяву на отримання громадянства до Президента лише після того, як він протягом принаймні п'яти років користувався статусом постійного мешканця. Для отримання цього статусу він/вона мали проживати в Польщі не менше ще п'яти років. Аби Президент прийняв позитивне рішення про надання громадянства, заявник мав відмовитись від попереднього громадянства, хоча Польща визнає подвійне громадянство. Від 2012 року вихід з первинного громадянства більше не вимагають (принаймні у випадку з українцями).

Крім того, до 2012 року Рішення Президента було остаточним і не існувало можливості оскарження. Воевода мав право надавати громадянство лише в обмеженій кількості випадків: особам без громадянства або з невідомим громадянством; дружині або чоловіку громадян Польщі; дітям, батьки яких відмовились від польського громадянства. До того ж громадянство Польщі могли отримати особи, які народилися на території Польщі, ті особи, в яких принаймні один з батьків є громадянином Польщі, а також репатріанти, тобто особи польського походження, які приїхали в Польщу за візою з метою репатріації для постійного проживання.

Доступ до громадянства став легшим, коли в 2012 році набув чинності новий Закон про громадянство від 9 квітня 2009 року (ЗПГ). Він зберіг поділ повноважень між Президентом та Воєводствами, але значно розширив категорії мігрантів, які можуть подати заяву на отримання громадянства. При подачі заяви Президенту було скасовано обов'язковий попередній період перебування. Окрім того, було скасовано вимогу про вихід з громадянства.

Відповідно до статті 4 Закону, громадянство Польщі можна отримати: (1) в силу закону (*ex lege*), (2) шляхом набуття, (3) визнання і (4) відновлення.

Набуття громадянства ex lege (при народженні) відбувається, коли принаймні один з батьків має польське громадянство (*ius sanguinis*) або коли дитина народилася або була знайдена на території Польщі, хто її батьки невідомо, вони не мають громадянства або його неможливо визначити (пункт 1 та 2 статті 12 та стаття 15 Закону).

Надання громадянства є однією з прерогатив Президента Республіки Польща, про яку йдеться у статті 137 Конституції Республіки Польща від 2 квітня 1997 року.

Визнання польського громадянства регулюється в статтях 30-37 Закону. Громадянство надає Воєвода або Міністр внутрішніх справ і адміністрації (як друга апеляційна інстанція). Будь-який мігрант може подати заяву про визнання польського громадянства до Воєводства. Тоді застосування вимоги попереднього перебування залежить від категорії заявника і становить 2, 3 або 10 років. Пункт 1 статті 30 Закону говорить, що польське громадянство надається таким категоріям осіб:

- особам, які проживають на території Польщі щонайменше 3 роки безперервно та на законних підставах за дозволом на поселення, дозволом на проживання довгострокового резидента ЄС або за правом на постійне проживання. Заявники також повинні мати стабільні регулярні джерела доходу та правові основи на проживання у житлових приміщеннях на території Польщі;

- особам, які перебувають у шлюбі з громадянином/громадянкою Польщі протягом щонайменше 3-х років або є особою без громадянства та проживають на території Польщі протягом щонайменше 2-х років. Їхнє безперервне перебування в Польщі повинно бути законним на підставі дозволу на поселення, дозволу на проживання довготермінового резидента ЄС або права на постійне проживання.

- особам, які постійно проживають на території Польщі не менше 2-х років на підставі дозволу на поселення, отриманого у зв'язку з наданням статусу біженця в Республіці Польща;

- неповнолітнім особам, які перебувають під опікою батька / матері -громадян Польщі і які безперервно проживають на території Польщі на законних підставах за дозволом на поселення, дозволом на проживання довготермінового резидента ЄС або правом на постійне проживання, тоді як другий із батьків-опікунів не є громадянином /громадянкою Польщі і належним чином надав/надала згоду на визнання польського громадянства неповнолітньої особи;

- неповнолітні особи під опікою одного із батьків із відновленим громадянством Польщі, якщо неповнолітній легально проживає на території Польщі на підставі дозволу на поселення, дозволу на проживання довготермінового резидента ЄС або права на постійне проживання, коли інший із батьків-опікунів не є громадянином/громадянкою

Польщі і належним чином надав/надала згоду на визнання польського громадянства неповнолітньої особи;

- постійно і легально проживають на території Республіки Польща протягом щонайменше 10 років і відповідають усім наступним умовам:

- мають дозвіл на поселення, дозвіл на проживання довготермінового резидента ЄС або право постійного проживання,
- мають стабільне і регулярне джерело доходу та правові основи на проживання у житлових приміщеннях в Республіці Польща;

- особам, які безперервно проживають на території Польщі протягом щонайменше 2 років. Таке проживання є законним на підставі дозволу на поселення, отриманого у зв'язку з польським походженням.

Загалом завдяки новому Закону період постійного проживання в Польщі необхідний для надання громадянства зменшився, і процедура стала більш прозорою. Окрім того, з'явилася можливість оскарження. Проте новий Закон запровадив вимогу скласти мовний іспит для отримання громадянства.

Польське законодавство дозволяє відновлювати польське громадянство репатріантам. Натуралізовані іноземці-репатріанти мають право на державну допомогу з інтеграції, зокрема у пошуку житла, працевлаштуванні і отриманні соціальної допомоги.

Громадяни Польщі одночасно є громадянами Європейського Союзу. Громадянство Європейського Союзу визначається наявністю громадянства однієї з його країн-членів. Воно було надано громадянам держав-членів згідно з Маастрихтським договором 1992 року і підтверджено в статті 20.1 Лісабонського договору: «Цим запроваджується громадянство Союзу. Кожен, хто має громадянство однієї з держав-членів, є громадянином Союзу. Громадянство Союзу є додатковим до національного громадянства, не замінюючи його». Громадянство Європейського Союзу надає права, свободи та правовий захист всім його громадянам.

СТАТИСТИКА

Кількість заяв на отримання громадянства поступово зростала протягом 2009-2017 років. Найчастіше заяви на громадянство подавали українці, білоруси та росіяни (*Таблиця 1*).

Кількість натуралізованих іноземців збільшилася із впровадженням Закону про громадянство у 2012 році, але від 2014 року їх число залишається на рівні близько 4,5 тис. на рік. Проте цей показник є незначним у порівнянні із швидким зростанням кількості виданих віз (більше 1 млн. щороку) або дозволів на проживання (325 317 станом на 1.01.2018). Українці складають половину всіх іноземців, які отримали позитивні рішення і отримали громадянство Польщі.

Таблиця 1. Натуралізація в Польщі протягом 2009-2012 років (рішення Президента), 2013-2017 * (рішення, прийняті Президентом, Воєводами та Міністром внутрішніх справ та адміністрації)

Країна походження	2009	2010	2011	2012	2013*	2014*	2015*	2016*	2017*
Загалом	2,503	2,926	3,445	3,792	4,782	4,939	4,435	4,569	4,585
Вірменія	79	101	140	163	275	364	282	182	140
Білорусь	357	418	375	456	669	741	530	742	773
Росія	162	215	254	244	336	370	256	238	226
Україна	877	992	1,086	1,196	1,667	1,918	2,012	2,096	2,410
В'єтнам	64	97	126	150	379	288	222	131	121

Джерело: Польща / Центральне статистичне управління, Rocznik Demograficzny 2017 [2017 Демографічний щорічник], с. 454;

Спрощення процедури надання громадянства привело до зменшення кількості звернень до Президента та збільшення кількості звернень до місцевих органів влади (Діаграма 1).

Діаграма 1. Натуралізація в Польщі в 2014-2017 роках з поділом на органи влади, які приймають рішення

*Джерело: <https://danepubliczne.gov.pl/dataset/liczba-postanowien>;
<https://www.mswia.gov.pl/pl/bezpieczenstwo/obywatelstwo-i-repatri/cudzoziemcy>*

ОЦІНКА ПРОЦЕДУРИ

Експерти Фондації «Наш Вибір» на основі багаторічного досвіду консультування іноземців в Польщі вважають, що в цілому іноземці погано поінформовані про процедуру отримання громадянства. Уряд Польщі не проводять відповідних інформаційних кампаній, а у суспільстві досі живе ідея про те, що для отримання громадянства Польщі слід відмовитись від свого попереднього громадянства, хоча такої вимоги вже немає. Іноземці вважають цю процедуру дуже складною, а результат доволі непередбачуваним.

Кількість іноземців, які проживають у Польщі та мають право на отримання громадянства, зростає з кожним роком, проте більшість осіб не бажають подавати заявки на громадянство. Багато іноземців, які мають статус постійного жителя або резидента ЄС, мають майже аналогічні права, що і громадяни Польщі, за винятком можливості участі у політичних процесах. Лише громадяни Польщі та ЄС можуть брати участь у виборах всіх рівнів, тоді як громадяни третіх країн не мають права брати участь у виборах будь-якого типу. Для багатьох емігрантів, зокрема й українців, політична участь не є настільки важливою, як доступ до ринку праці, тому вони не прагнуть отримати громадянство.

Картка поляків, яку отримали багато українців, надає доступ до ринку праці Польщі, безкоштовне навчання та деякі соціальні пільги. Тому її власники здебільшого не прагнуть змінювати свій статус і не претендують на громадянство.

До того ж у випадку з українцями вони неохоче звертаються за польським громадянством, оскільки вважають, що в Україні заборонено друге громадянство. Переважно, українські мігранти не знають, що Україна не визнає другого громадянства, що не означає його заборону. Деякі українці не претендують на громадянство через патріотичні почуття.